

ORIGINAL

Ж. АДАМОВИЋ

Списак вилинских коњица (*Odonata* Fabr.)
у Биолошком институту у Сарајеву

ЖИВКО Р. АДАМОВИЋ

Списак вилинских коњица (*Odonata Fabr.*) у Биолошком институту у Сарајеву

1898 год. познати чешки ентомолог Клапалек писао је, после једне екскурзије по Босни и Херцеговини, да су ове земље — »што се тиче Neuroptera и Pseudoneuroptera много више terra incognita него ли Туркестан и пустиња Јужне Африке.« — Са те екскурзије Клапалек је дао поред осталог и списак од 14 врста Odonata скупљених највише у околини Мостара.

Не знам ниједан други рад о вилинским коњицима из Босне и Херцеговине. То, разуме се, још не значи да их уопште нема — али, и ако постоје негде, они су у неким страним часописима и нама неприступачни. Наши ентомолози нису обрађивали Odonata из ових крајева.

Међутим, у Сарајевском Музеју постоји једна, по броју врста, озбиљна збирка ових инсеката. На њеним етикетама у већини случајева нема датума али су локалитети увек стављени, тако да се на основу њих може добити извесна слика о фауни Odonata у Босни и Херцеговини. Материјал су скупили музејски радници и сарадници: Винегут, Апфелбек, Хилф, Мустајбег и др. Средио га је вероватно нестручњак, судећи по честим грешкама које је, по моме мишљењу, учинио у одређивању врста, док један приличан део материјала није уопште одређен.

После прегледа целе збирке нашао сам да садржи 55 врста и варијетета Odonata, највише из Босне и Херцеговине. Неке од ових врста као: *Agriop scitulum Ramb.*, *Aeschna juncea L* и *Ophiogomphus serpentinus Charp.* вероватно су први налази код нас.

Сматрао сам за корисно да у списак уђе сав материјал из збирке и онај из других крајева наше земље (Србија, Хрватска) пошто су вилински коњици и тамо слабо испитани.

Пријатна ми је дужност да се и овом приликом захвалим директору Музеја Спири Кулишићу и кустосу одељења за бескичмењаке Владимиру Мартину који су ми дозволили рад у Музеју и ставили на расположење збирке; управнику музејске библиотеке Др. Матији Лопцу и асистенткињи Софији Огњовој на помоћи око литературе.

ORDO: ODONATA FABR.

Fam: Calopterygidae

1. *Calopteryx virgo* L.

Илица 1 ♂, 2 ♀ ♀; Врело Босне 1 ♀; Пале 1 ♂; Кључ 4 ♂ ♂, 4 ♀ ♀;
Дервента 1 ♂, 4 ♀ ♀; Јајце 1 ♂, Борке јез. (Прењ Планина) 1 ♂, 1 ♀; Рибица,
Златибор 1 ♂, 1 ♀ 28-VI; Мостар 2 ♂ ♂.

2. *Calopteryx virgo festiva* Brulle.

Ријека Црнојевића 2 ♂ ♂, 1 ♂ juv., 4 ♀ ♀.

За овакве егземпларе у изложбеној збирци овога Музеја познати колеоптеролог В. Апфелбек ставио је етикету »Cal. vir. v. montenegrina Arfelbek.« — очигледно, сматрајући је новом варијацијом. Опис овога варијетета није дао — тога бар нема у списку његових радова. Ови егземплари припадају, по моме мишљењу, подврсти *festiva*. Апфелбек, вероватно, није знао за постојање ове, иначе, јужне форме пошто је имао, сигурно, само средњеевропску литературу.

3. *Calopteryx splendens* Harr.

Требевић 1 ♀; Дервента 1 ♀; Столац 2 ♀ ♀; Пожаревац 1 ♂, 1 ♀.

Мишљења сам да су ови екземплари најближи *Cal. spl. xanthostoma* Charp. али ова врста код нас још није испитана толико да би се могао дати дефинитиван суд о свима њеним нижим систематским категоријама.

4. *Calopteryx splendens ancilla* Nag. *C. s. balcanica* ??

Столац 19 ♂ ♂, 5 ♀ ♀; Мостар (дол. блато) 1 ♂, 1 ♀; Требиње 2 ♂ ♂
1 ♀; Ријека Цр. 1 ♂.

У збирци се за ове егземпларе налази етикета »*Cal. balcanica* Arfelb.«
Дата напомена за »*Cal. vir. v. montenegrina*« важи и овде.

Fam: Lestidae

5. *Sympsectra fusca* v. d. Lind.

Сарајево 1 ♀, 12-XI-1899; Пале 3 ♂ ♂; Дервента 2 ♂ ♂, 3 ♀ ♀; Столац
3 ♂ ♂, 2 ♀ ♀; Јабланица 1 ♂, 1 ♀; Рума 2 ♀ ♀; Пожаревац 2 ♂ ♂, 1 ♀; Бела
Паланка 3 ♀ ♀.

6. *Lestes barbarus* Fbr.

Сарајево 1 ♂, 1 ♀; Дервента 2 ♂ ♂; Пожаревац 3 ♂ ♂.

7. *Lestes virens* Charp.

Дервента 1 ♂; Крапина 1 ♀ 14-VIII 1906; Рума 1 ♀.

8. *Lestes dryas* Kirby.

Сарајево 2 ♂ ♂: Илица 1 ♀; Врело Босне 1 ♂; Требевић 1 ♀ 30-VIII;
Луковица 4 ♂ ♂, 1 ♀ 5-VIII; Кључ 2 ♂ ♂, 2 ♀ ♀; Јајце 2 ♂ ♂, 1 ♀; Борке
јез. 1 ♀; Ливањско Поље 1 ♂, 1 ♀; Пожаревац 3 ♂ ♂, 1 ♀.

9. *Lestes sponsa* Hansem.

Јајце 1 ♂; Борке јез. 1 ♂, 1 ♀.

10. *Lestes viridis* v. d. Lind.

Столац 1 ♂; Домановић 1 ♀ 23-VII-1888; Крапина 1 ♀.

Fam: Agrionidae

11. *Platycnemis pennipes* Pall.

Кључ 3 ♂♂, 1 ♀; Дервента 4 ♂♂, 2 ♀♀; Столац 2 ♂♂, 2 ♀♀; Завала 1 ♀; Борке јез. 1 ♂, 1 ♀; Рума 1 ♂; Пожаревац 1 ♂, 1 ♀.

12. *Pyrrhosoma nymphula* Sulz.

Илица 2 ♂♂, 2 ♀♀ 28-V-1898; Рогатица 3 ♂♂; Јајце 2 ♂♂.

13. *Ischnura elegans* v. d. Lind.

Сарајево 2 ♂♂, 2 ♀♀; Столац 3 ♀♀; Борке јез. 2 ♂♂, 3 ♀♀.

Мостар 5 ♂♂, 5 ♀♀; Пожаревац 3 ♀♀; Бела Паланка 1 ♂, 2 ♀♀;

Ниш 1 ♀.

14. *Ischnura pumilio* Charp.

Сарајево 8 ♂♂, 12 ♀♀; Кључ 1 ♂; Дервента 1 ♂, 1 ♀; Домановић 1 ♂;

Ниш 3 ♂♂.

15. *Enallagma cyathigerum* Charp.

Борке јез. 2 ♂♂; Волујачко јез. 4 ♂♂ VII-1925.

16. *Agrion ornatum* Selys.

Рогатица 1 ♂, 1 ♀; Дервента 1 ♂, 1 ♀.

17. *Agrion pulchellum pulchellum* v d. Lind.

Дервента 5 ♂♂, 1 ♀; Јајце 1 ♂; Мостар 1 ♂; Пожаревац 2 ♂♂.

✓ 18. *Agrion puella* L.

Сарајево 1 ♂; Врело Босне 2 ♂♂, 4 ♀♀ 28-V-1899; Рогатица 1 ♀;

Кључ 1 ♂; Дервента 3 ♂♂, 8 ♀♀; Јајце 2 ♂♂, 1 ♀; Крапина 2 ♀♀; Пожаревац 3 ♂♂, 2 ♀♀; Ниш 1 ♀.

19. *Agrion scitulum* Ramb.

Јабланица 1 ♀.

20. *Agrion lindeni* Selys.

Бела Паланка 3 ♂♂.

21. *Erythromma najas* Hansem.

Пожаревац 2 ♂♂.

22. *Ceriagrion tenellum* de Vill.

Борке јез. 2 ♂♂, 1 ♀

Fam: Aeschnidae

23. *Brachytron hafniense* Müll.

Дервента 7 ♂♂, 1 ♀; Столац 2 ♂♂, 1 ♀; Домановић 3 ♂♂, 3 ♀♀; Пожаревац 1 ♂.

24. *Aeschna juncea* L.

Трескавица 1 ♂ 1912; 5 ♂♂ 29-VII-1927.

✓ 25. *Aeschna cyanea* L.

Сарајево 3 ♂♂, 1 ♀; Илица 2 ♂♂; Путила, Рајловац 1 ♀; Бусовача 1 ♂ 25-VII-1922; Дервента 1 ♂; Иван пл. 1 ♀; Трескавица 4 ♂♂ 29-VII-1927; Крапина 1 ♀ 15-VIII-1910 г.

26. *Aeschna mixta* Latr.

Сарајево 1 ♀ 10-VIII-1904; Пале 1 ♀ VII-1923; Мошчаница 1 ♀ 9-VIII 1925; Гацко 2 ♂♂, 2 ♀♀; Житомишлићи 3 ♂♂; Подгорица 2 ♂♂, 1 ♀.

27. *Aeschna affinis* v. d. Lind.

Домановић 1 ♂; Пожаревац 2 ♂♂; Ниш 1 ♀.

28. *Aeschna isosceles* Müll.

Дервента 3 ♂♂, 1 ♀; Столац 1 ♀; Домановић 1 ♂, 1 ♀; Борке јез. 1 ♂; Мостар 1 ♀; Пожаревац 1 ♂; Бела Паланка 1 ♂; Ниш 1 ♂.

29. *Caliaeschna microstigma* Schneid.

Ријека Црн. 1 ♂, 1 ♀; Мостар 1 ♂;

Бартењев је 1912 год. писао да је ова врста већ онда била позната са острва Крфа, затим из Епира и Мореје и да њен проналазак у Црној Гори »још помера њену северну границу распрострањења«. Не знам за проналазак ове врсте на неком другом месту код нас али овај у Мостару, свакако, помера још више њену северну границу ширења.

30. *Anax imperator* Leach.

Дарива 1 ♂ 10-VI-1927; Дервента 1 ♂; Јахорина 1 ♂.

31. *Hemianax ephippiger* Burm.

Столац 2 ♀♀.

Fam: Gomphidae

32. *Gomphus flavipes* Charp.

Пожаревац 2 ♀♀.

33. *Gomphus vulgatissimus* L.

Дервента 4 ♂♂, 2 ♀♀; Столац 1 ♂, 6 ♀♀; Домановић 1 ♀; Мостар 2 ♂♂, 2 ♀♀; Крапина 2 ♀♀; Пожаревац 3 ♂♂.

34. *Ophiogomphus serpentinus* Charp.

Бела Црква 1 ♂; Пожаревац 1 ♀.

35. *Onychogomphus forcipatus* L.

Бусовача 2 ♂♂ 22-VIII-1926; Дервента 3 ♂♂; Мостар 1 ♂; Столац 4 ♂♂, 1 ♀; Требиње 1 ♂; Домановић 1 ♀; Ријека Црн. 2 ♂♂; Рибница, Златибор 1 ♂, 1 ♀; Крапина 1 ♂ VI; Пожаревац 2 ♂♂; Ниш 4 ♂♂, 2 ♀♀.

Fam: Cordulegasteridae

36. *Cordulegaster annulatus* Latr. C. INSIGNIS

Пожаревац 1 ♂, 1 ♀.

Изглед ових егземплара не поклапа се сасвим са описом средње-европских. Вероватно се ради о некој нижој систематској категорији, али услед недостатака литературе оставио сам их, за сада, са оваквом етикетом.

37. *Cordulegaster bidentatus* Selys.

Фоча 1 ♀; Игман 1 ♂; Мостар 1 ♀; Јабланица 1 ♂; Враница 1 ♂; Борке јез. 1 ♀.

Fam: Libellulidae

38. *Cordulia aenea* L.
Дервента 2♂♂.
39. *Somatochlora metalica* v. d. Lind.
Дервента 2♂♂, 2♀♀; Дурмитор 2♂♂; Пожаревац 1♀.
40. *Epiptera bimaculata* Charp.
Дервента 1♂; Пожаревац 1♂, 1♀.
41. *Libellula depressa* L.
Сарајево 2♂♂; Илица 1♂; Пале 1♂, 1♀; Рогатица 1♂; Дервента 4♂♂, 1♀; Крапина 1♀ V; Пожаревац 2♂♂, 3♀♀; Бела Паланка 1♂; Ниш 2♀♀; Шар Планина, Љуботен 1♂.
42. *Libellula fulva* Müll.
Столац 2♂♂, 3♀♀; Домановић 5♀♀; Мостар 4♂♂, 4♀♀; Пожаревац 1♂, 2♀♀.
43. *Libellula quadrimaculata* L.
Игман 1♀; Зеленгора 1♀.
44. *Orthetrum coerulescens* Fabr.
Бусовача 1♀; Дервента 3♂♂, 2♀♀; Крапина 1♀; Пожаревац 2♀♀;
45. *Orthetrum anceps* Schi.
Вишеград 2♂♂; Крапина 2♂♂ 8-VII-1907.
46. *Orthetrum brunneum* Fonsc.
Сарајево 1♂; Рајловац 1♂; Вишеград 2♂♂; Пожаревац 1♂, 1♀. Бела Паланка 1♀; Ниш 2♂♂.
47. *Orthetrum albistylum* Selys.
Сарајево 1♂, 2♀♀; Дервента 1♀; Пожаревац 1♀; Бела Паланка 1♀; Ниш 1♂.
48. *Orthetrum cancellatum* L.
Пожаревац 2♂♂, 2♀♀; Бела Паланка 3♂♂, 1♀.
49. *Crocotthemis erythraea* Brulle.
Мостар 4♀♀; Бела Паланка 5♂♂, 1♀; Ниш 1♀.
50. *Sympetrum fonscolombei* Selys.
Столац 1♂.
51. *Sympetrum flaveolum* L.
Сарајево 2♀♀; Илица 5♂♂, 1♀; Чевљановић 1♂ 9-X-1916; Калиновик 1♀; Трескавица 1♂, 1♀ 29-VII-1927; Бела Паланка 3♂♂; Ниш 2♂♂, 1♀.
52. *Sympetrum meridionale* Selys.
Пожаревац 1♂; Бела Паланка 1♂.
53. *Sympetrum striolatum* Charp.
Пале 1♀ VII-1923; Пазарић 4♂♂, 2♀♀ 8-XI-1898; Столац 1♂, 1♀; Домановић 1♂, 1♀; Гацко 1♀; Житомирлићи 1♂; Љубушки 2♀♀; Подгорица 3♂♂, 3♀♀; Крапина 1♂ 3-VII-1910; Ниш 1♂.

✓ 54. *Sympetrum sanguineum* Müll.

Сарајево 2♂♂ Путила 12♂♂, 3♀♀ VI-1932; Дервента 2♂♂, 4♀♀;
 Столац 2♂♂, 2♀♀; Домановић 8♂♂, 6♀♀; Крапина 1♂ 3-VII-1910; Рума
 1♀♀; Бела-Паланка 3♂♂; Нипш 2♀♀.

55. *Leucorrhinia pectoralis* Charp.

Дервента 2♂♂.

Résumé

L'auteur donne la liste de la collection d' Odonata qui se trouvent au Musée d'Etat à Sarajevo. À propos de cét occasion il souligne l' invention des espèces *Agrion scitulum* Ramb., *Aeschna juncea* L. et *Ophiogomphus serpentinus* Charp. Ce sont probablement les premières inventions chez nous.

Literatura

- Apfelbeck V. — *Meine entomologischen publikationen*, »G. Z. M. u. B. i. N.« XXXV, 1923.
 Бартнев А. Н. — *Заметка о стрекозах Черногория*, Руское энтомологическое обозрение Т. XII № 1 1912 г.
 Якобсон Г. Г. и В. Л. Бианки — *Прямокрылыя и ложносетчатокрылыя Россійской им. и соп. стр.* — С.Петербург (1905)
 Klapálek Fr. — *Zpráva o Neuropterách a Pseudoneuropterách sbíraných v Bosné a Hercegovině*, Věstník České Akademie 1898.
 Schmidt Dr. E. *Odonata in Tierwelt Mitteleuropas*, herausg. von Brohmer, Ehrmann u. Ulmer. Bd. IV, Lief. 1b. Leipzig 1931.
 Fudakowski J. — *Odonaten aus Central-Albanien*, Fragmenta faunistica Musej zoologici Polonica Tom I Nr 8. 1930.